

FUNCTIONARUL PUBLIC

ZIAR BILUNAR EDITAT DE CĂTRE ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

SUPLIMENT LA REVISTA „ADMINISTRAREA PUBLICĂ”

Memorandum de colaborare AAP – MADRM

În data de 05 iunie curent, Academia de Administrare Publică și Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului au semnat un Memorandum de colaborare ce are drept scop promovarea economiei verzi și a sistemului de management al mediului.

În contextul mesajului-cheie al Zilei Mondiale a Mediului „Timpul pentru Natură”, semnarea memorandumului este o acțiune comună pentru a reitera importanța priorităților de protecție a mediului la nivel mondial, național și local și cu activități care vor pune baza schimbărilor pozitive în domeniul managementului de mediu în țara noastră.

Memorandumul prevede colaborarea între părți pe mai multe componente:

- constituirea unor grupuri mixte de cercetători,

- cadre didactice, experți pentru participarea la elaborarea și realizarea în comun a proiectelor în domeniile de referință;

- actualizarea programelor de instruire în conformitate cu evoluția curentă a strategiilor naționale și a necesităților din domeniul promovării economiei verzi și a sistemului de management al mediului;

- elaborarea și imple-

- mentarea curriculumurilor pentru cursurile de instruire a funcționarilor publici și reprezentanților administrației publice locale cu privire la promovarea economiei verzi;

- organizarea cursurilor de formare de formatori pe domenii stabilite de comun acord;

- integrarea cursurilor privind economia verde, managementul de mediu și evaluarea de mediu în pro-

gramele de E-learning ale Academiei.

Aceste acțiuni vor contribui la o mai bună cunoaștere și aplicare a cerințelor legislației, strategiilor și programelor în domeniul mediului și economiei verzi în cadrul instituțiilor guvernamentale și administrației publice locale și, ca urmare, la o mai bună respectare a acestora și implementare în practică.

La ceremonia de semnare au participat Maxim Popov, secretar de stat, MADRM, Andrei Groza, prim-prorector al Academiei de Administrare Publică, doctor, conferențiar universitar, Aurelia Țepordei, director al Departamentului Dezvoltare Profesională, reprezentanții MADRM și EU4Environment.

Cor. F. P.

Formare managerială în domeniul management și leadership

O componentă importantă a resurselor umane în autoritatea publică o reprezintă managerii care asigură desfășurarea proceselor de management corespunzător științei managementului. Competențele manageriale pot fi dobândite în mod diferit: prin formare, experiență, studierea bunelor practici etc.

Conștientizând necesitatea consolidării abilităților de conducere ale funcționarilor din serviciul public, dar și în baza solicitărilor mai multor funcționari, Academia de Administrare Publică a demarat cursul de dezvoltare managerială „Management și leadership” cu durata

de 130 de ore academice. Cursul se desfășoară în perioada 15 iunie – 15 august 2020, fiind destinat personalului cu funcții de conducere din cadrul autorităților administrației publice centrale și se concentrează pe consolidarea cunoștințelor, dezvoltarea abilităților și modelarea atitudinilor/comportamentelor manageriale și de leadership necesare conducerii subdiviziunii și administrării eficiente a resurselor acesteia.

În condițiile în care procesul educațional în format clasic este suspendat, din cauza situației epidemiologice generate de pandemia globală Covid-19, cursul se

desfășoară la distanță și online.

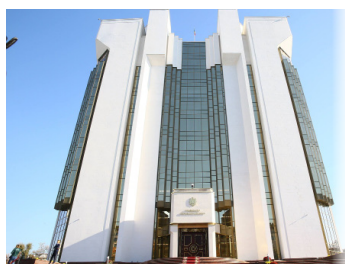
Instruirea la distanță, dar și sesiunile online din cadrul acestui curs, vor permite participanților să-și consolideze cunoștințele privind conceptele fundamentale ale managementului și leadership-ului, funcțiile, rolurile, calitățile de bază și competențele manageriale necesare unui manager contemporan.

Parcurgând cele șase module ale acestui curs participanții își vor dezvolta competențele manageriale prin formarea unei atitudini specifice unui manager care învață, dezvoltarea capacității

de a aplica în activitatea managerială personală a modelelor conceptuale studiate în cadrul instruirii, dezvoltarea abilităților de a crea și gestiona eficient echipe, de a adapta mediul organizațional la mediul extern, înțelegerea modului în care pot contribui, ca și rezultat al participării la acest curs, la creșterea propriei performanțe manageriale, cât și la dezvoltarea și creșterea performanței subordonaților.

Aurelia ȚEPORDEI,
director Departament
dezvoltare profesională

Întrevedere Igor Dodon – Thomas Mayr Harting

Președintele Republicii Moldova, Igor Dodon, a avut o nouă întrevedere cu diplomatul austriac Thomas Mayr-Harting, reprezentant special al președintelui în exercițiu al OSCE pentru procesul de reglementare transnistreană. Întrevederea s-a desfășurat

după negocierile pe care le-a avut domnul Mayr-Harting cu administrația Transnistriei și șefii misiunilor diplomatice din țările participante la formatul „5+2”.

Șeful statului a exprimat gratitudine pentru eforturile pe

care Albania, în calitate sa de Președinte al OSCE, le depune în raport cu Republica Moldova, valorificând experiența domnului Thomas Mayr-Harting, care cunoaște bine tematica reglementării transnistrene.

În cadrul întrevederii, oficialii au făcut un schimb de opinii mai detaliat cu referire la un spectru larg de chestiuni ce țin de actuala stare de lucruri privind reglementarea transnistreană.

Pe final, Președintele țării a exprimat interesul părții moldovenești pentru continuarea dialogului deschis la diferite nivele în vederea atingerii unui progres substanțial în reglementarea transnistreană.

La întrevedere a participat și șeful Misiunii OSCE în Moldova, Claus Neukirch.

Respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova

Comisia drepturile omului și relații interetnice a Parlamentului Republicii Moldova s-a întrunit în ședință ordinară, în cadrul căreia a audiat Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova, elaborat de către Avocatul Poporului și Avocatul Poporului pentru Protecția Drepturilor Copilului, precum și Raportul general privind situația în domeniul prevenirii și combaterii discriminării în Republica Moldova pentru anul 2019, elaborat de către Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității.

Comisia a fost informată despre constatările și concluziile, la care au ajuns cele două autorități independente,

precum și a luat act de recomandările formulate de către acestea.

Recomandările elaborate de către autoritățile vizate au drept scop fortificarea capacităților statului Republica Moldova de a asigura respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și prevenirea și protecția împotriva discriminării, asigurarea egalității, promovarea oportunităților egale și a diversității.

Videoconferința liderilor Parteneriatului Estic

Prim-ministrul Ion Chicu, la invitația dlui Charles Michel, Președintele Consiliului European, și a dnei Ursula von der Leyen, Președintele Comisiei Europene, a participat la Videoconferința liderilor Parteneriatului Estic.

Reuniunea a fost concentrată pe trei subiecte: cooperarea și solidaritatea în combaterea crizei Covid-19; reconfirmarea importanței strategice a Parteneriatului Estic și a elementelor definitorii ale acestuia; și rezultatele, obiectivele pe termen lung ale Parteneriatului Estic și produsele livrabile post 2020.

La eveniment au participat șefi de state și guverne ai 27 de țări-membre ale UE și 6 state ale Parteneriatului Estic: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina.

„Încă înainte de pandemie Parteneriatul Estic s-a apropiat de un „moment al adevărului”. Acum, după 10 ani de cooperare, PaE fie se reinventează și obține un „un suflu nou”, fie - încet, dar sigur își pierde relevanța politică. Pandemia a accelerat acest proces”, a spus Ion Chicu. Prim-ministrul a menționat că direcția de evoluție a Parteneriatului, setată în prezent, va influența cursul acțiunilor pentru anii următori, va defini relațiile noastre și va remodela rolul UE în regiune.

Șeful Executivului de la Chișinău a mulțumit statelor UE pentru sprijinul acordat RM sub formă de teste, echipament de protecție, medicamente și alte produse de care toate

țările vor avea nevoie continuă sporită în acest an. „Suntem recunoscători pentru programele care vin în sprijinul întreprinderilor mici și mijlocii și societății civile. Sumele anunțate de asistență impresionează”, a declarat premierul.

Notă: Pentru a apropia mai mult Partenerii Estici de UE, prim-ministrul Chicu a propus patru acțiuni:

1. Intensificarea dialogului politic strategic la nivel înalt – e necesar pentru a menține puternic angajamentul pentru reforme.

2. Intensificarea rapidă a cooperării sectoriale prin setarea unor obiective concrete. Spre exemplu: aderarea la Spațiul Unic de Plăți în Euro care ar genera diferențe reale pentru afaceri și cetățeni. Digitalizarea economiilor, progresul pe direcția economie verde și neutră climatic vor solicita investiții semnificative și necesită planificare comună a acțiunilor și instrumentelor.

3. Concentrarea pe stabilitatea instituțională și socială e importantă în contextul suportului UE pentru consolidarea autorităților publice centrale și locale, cu scopul de a determina reformele la toate nivelele. Există oportunități de a extinde cooperarea în domeniul securității, combaterii fenomenului dezinformării și a amenințărilor cibernetice ș.a.

4. Pandemia a generat un efect puternic de solidaritate, care poate fi folosit pentru realizarea proiectelor comune de consolidare a sistemelor de sănătate și a capacităților de gestionare a crizelor. Pot fi inițiate și realizate proiecte comune în domeniul îmbunătățirii infrastructurii în sănătate, realizarea achizițiilor comune, facilitarea fluxului produselor esențiale și altele.

Studiile la distanță în aprecierile studenților-masteranzi

Realizarea programelor de master la distanță sunt în faza de finalizare și este foarte important să cunoaștem dacă metodele și mijloacele utilizate sunt adecvate scopurilor și obiectivelor propuse, să identificăm lacunele comise și rezervele nevalorificate, pentru a face ca această metodă de să fie una și mai eficientă. În acest scop, am adresat studenților-masteranzi mai multe întrebări ce țin de calitatea desfășurării studiilor la distanță, dacă la orele realizate la distanță materialul de studii corespunde cerințelor curriculare privind gradul de complexitate a subiectelor predate, iar informația oferită este una relevantă și pe măsură de diversificată.

Din răspunsurile oferite de studenții-masteranzi aflăm, că 90-95% apreciază cu note bune și foarte bune

activitatea de organizare și desfășurare a studiilor. În răspunsurile privind organizarea studiilor la distanță, constatăm manifestarea unui grad înalt de maturitate și propuneri constructive în utilizarea și în viitor a experienței acumulate.

Studenta-masterandă Dabija Angela, de la programul *Drept public*, vine cu opinia că orice activitate care furnizează experiențe noi, este mereu binevenită. Studiile la distanță permit acumularea de noi cunoștințe, abilități, deprinderi indispensabile

pentru angajare și carieră. Totodată, studenta-masterandă menționează că instruirea la distanță impune eforturi organizatorice și tehnologice suplimentare.

În opinia studentului-masterand Bezu Grigorii, această provocare a venit nu doar ca o alternativă dar și cu noi deprinderi și este de părerea că ar fi o posibilitate de a realiza noi cursuri în formatul dat, implicarea în procesul educațional a profesorilor din alte țări.

Cu toate că opiniile studenților-masteranzi pri-

vind studiile la distanță sunt pozitive și încurajatoare, oricum se resimte și un mesaj nostalgic de revenire în sălile de studii, iar experiența acumulată privind instruirea prin intermediul platformelor electronice ne va permite să valorificăm și mai mult potențialul științifico-didactic al profesorilor Academiei și a partenerilor de peste hotare.

Ion Dulschi,
decan Departament
studii superioare
de master

Între timp ne-au parvenit la redacție și alte opinii ale studenților-masteranzi

Victor AMBROCI,
manager, Incubatorul de Afaceri
Călărași, consilier orășenesc.

În condițiile, în care pandemia de coronavirus s-a răspândit la nivel mondial, pentru instituțiile de învățământ a fost și este una dintre cele mai dificile perioade atât pentru profesori cât și pentru studenți. Chiar dacă această perioadă, inițial, a creat o stare de panică, consider că Academia de Administrare Publică în timp foarte scurt s-a reprofilat și a pus în aplicare procesul de studii la distanță prin utilizarea Platformei E-learning. Pentru noi, studenții, la fel, a fost nevoie de câteva zile pentru a ne obișnui cu noile condiții, să acceptăm și să continuăm procesul de studii fără a fi prezenți în aceeași încăpere, doar prin accesarea platformei, de la locul de muncă sau de acasă, utilizând telefonul sau calculatorul.

După o sesiune petrecută în modul online, constat că studiile la distanță, organizate de AAP, au oferit studenților noi oportunități, un program flexibil și accesibil indiferent de oră, locație și totul la un click distanță.

Inițial priveam sceptic această idee de învățare online, dar impuși de situație ne-am adaptat rapid la noile condiții. Totodată, necesitatea protejării noastre și a celor din jur a fost și este primordială, iar studiile online, consider, au fost și vor fi o alternativă benefică, utilă de economii importante de timp și bani, evitând deplasările de zeci sau sute de km. Niciodată nu m-am gândit că munca și studiile pot fi îmbinate și atât de aproape, de la același calculator muncești, iar conectându-te la platformele online ai și profesorul în față cu setul de prezentări necesare procesului de studii.

Fiind luați prin surprindere atât studenții cât și profesorii, poate pe alocuri nepregătiți psihologic cu acest proces de învățare, a trebuit, în scurt, timp să adaptăm echipamentul și

abilitățile digitale, care s-au dovedit a fi utile, iar după o sesiune online, cu efort comun, am obținut rezultatul scontat. Trebuie să recunosc că ne-a lipsit prezența fizică a profesorilor, prezența noastră în sălile de curs cu întreg „pachetul” de sentimente și emoții care online nu se pot transmite niciodată. În această perioadă a trebuit să muncim mai mult individual pentru a face față sarcinilor puse de fiecare profesor, iar creativitatea și experiența anterioară a fost de mare ajutor. În final, consider că binecunoscuta expresie „Per aspera ad astra” este actuală și astăzi, în special, în această perioadă.

Ana MOROȘANU,
specialist în relații cu publicul
în cadrul primăriei orașului
Vadul lui Vodă

Luând în considerație că situația în care ne aflăm cu toții ne-a luat prin surprindere, a fost necesar de revizuit și de reorganizat, într-un timp restrâns, procesul de instruire al masteranzilor. Deci, după mine, în limita posibilităților și a timpului limitat, procesul de instruire a fost organizat de Academie la un nivel înalt.

Datorită devotamentului cadrelor didactice, pregătirii pentru ore prin adaptarea mesajelor și conținuturilor, selecția instrumentelor potrivite pentru colaborarea cu masteranzii, pot să zic că am avut o prestare la un nivel înalt a procesului educațional.

Este nemaipomenit de frumos și merită toate laudele faptul că profesorii noștri, cu mult curaj, calm, bunăvoință și, cel mai impresionant, în termene foarte scurte, se adaptează noilor condiții și încearcă să le reușească pe toate. Cert este că, mai este nevoie un pic pregătire (adaptare) din punct de vedere a utilizării tehnologiilor informaționale și totul va fi la cel mai înalt nivel!

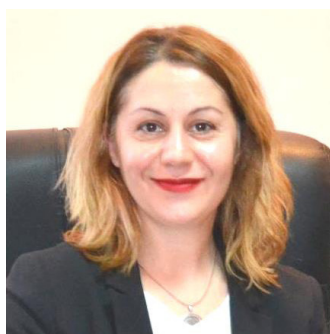
Studenti-masteranzi de la Academie selectați pentru cercetări în domeniul politicilor publice

După cum v-am informat la începutul acestui an, Academia de Administrare Publică a semnat un Memorandum de colaborare cu Programul Comunitatea Mea (USAID), ce oferă oportunitatea de susținere a studenților-masteranzi în redactarea tezelor de master. Ideea de bază este de a consulta cinci studenți-masteranzi de la Academia de Administrare Publică pe parcursul a nouă luni de zile, timp în care își vor alege tema și vor intra în programul de susținere, primind o instruire aprofundată pe tema metodelor de cercetare. Despre implementarea Memorandumului ne re-latează în continuare **Ludmila UNGUREANU, coordonator politici și cercetări, Programul Comunitatea Mea.**

Ca urmare a unui apel public de participare și a unui proces riguros de selecție, Programul Comunitatea Mea, cu susținerea unei comisii de evaluare, a selectat 7 candidați pentru participare la Programul de Susținere a Cercetărilor în domeniul Guvernării Locale. **Cinci dintre candidații selectați sunt studenți-masteranzi la Academia de Administrare Publică: Viorica Său, Cristina Smolenschi, Victor Ambroci, Dan Marius Palihovici și Veronica Ștefaniuc.** Candidații au fost selectați în baza relevanței subiectului de cercetare propus pentru necesitățile actuale ale autorităților publice locale, a factorilor de decizie și motivației a de a efectua analize de politici publice.

Participanții selectați au propus subiecte de cercetare pe cât de diverse pe atât de importante pentru reformele de descentralizare din Republica Moldova. Printre subiectele propuse sunt dezvoltarea economică locală și atragerea investițiilor, creșterea veniturilor obținute în bugetele locale, prestarea și calitatea serviciilor publice locale, interacționarea cetățenilor cu autoritățile publice locale și implicarea lor în procesul de guvernare locală, avansarea reformei de descentralizare, adoptarea unor practici îmbunătățite de management financiar etc.

Programul va oferi participanților informațiile și abilitățile necesare pentru ca ei să producă, ca parte a tezei sale de master, analize de politici publice bazate pe dovezi. Cercetările efectua-

te vor contribui la procesul de reformă a administrației publice locale din Republica Moldova. Fiecare student-masterand va efectua o analiză și va oferi recomandări de politici publice care să se axeze pe domeniile de interes ale participanților. În mod practic, programul va organiza o instruire privind efectuarea cercetărilor de politici publice folosind abordări metodologice conforme cu bunele practici internaționale, va organiza ședințe lunare pentru a susține participanții în

prezentare a participanților și experților programului, de instruire privind cadrul de analiză a politicilor, care va include etapa de confirmare/concretizare a temei de cercetare și elaborarea planului de cercetare, precum și sesiuni lunare pentru susținerea participanților în aplicarea cadrului de analiză a politicilor publice.

În continuare, în perioada septembrie 2020 – ianuarie 2021, participanții vor desfășura cercetări independente, conform planului de cercetare, elaborat în timpul instruirii privind cadrul de analiză a politicilor și aprobat de către coordonatorul tezei de master. Ei vor fi consultați și îndrumați de experți ai Programului Comunitatea Mea și din Statele Unite ale Americii.

În etapa finală, prevăzută pentru perioada februarie - martie 2021, participanții vor prezenta constatările

organizării la Academie a noi cursuri de dezvoltare profesională cu tematica respectivă sau forme de instruire a funcționarilor publici pentru o implementare mai eficientă a Programului.

Comunitatea Mea

Programul Comunitatea Mea este finanțat de USAID Moldova și implementat de IREX în Moldova cu scopul de a susține autoritățile publice locale din Moldova să devină mai eficiente, transparente și responsabile față de cetățeni.

În prezent, 47 de comunități și ALP-uri din țară beneficiază de suportul Programului. Prin intermediul Programului, mai mult de 400 de angajați ai primăriilor și lideri comunitari din mediul civic și privat au beneficiat până acum de instruire și au obținut cunoștințe și competențe în domeniul planificării strategice, a implicării cetățenilor în luarea deciziilor, asigurarea transparenței bugetare, dezvoltarea economiei locale și a turismului rural, dar și a planificării financiare și creșterea veniturilor locale. Grație acestor abilități, putem spune că reprezentanții

procesul de cercetare și le va oferi posibilitatea să prezinte recomandările de politici autorităților publice, organizațiilor și persoanelor relevante în domeniul guvernării locale.

Implementarea proiectului va demara din luna iulie curent, pe parcursul căreia vor și desfășurate online/ZOOM sesiuni de

și concluziile cercetărilor autorităților publice centrale și locale, altor organizații din domeniul guvernării locale, care vor constitui contextul tezelor de master, având ca tematică analiza multispectuală a politicilor publice.

În context, Memorandumul mai prevede, de asemenea, și posibilitatea

autorităților publice locale din primăriile-partenere pot oferi servicii publice administrative mai bune și, credem noi, pot facilita mai bine accesul cetățenilor din aceste localități la informații, iar nouă comunități din program au început implementarea proiectelor de infrastructură pentru îmbunătățirea

Inițierea unui sistem nou de guvernare și administrație publică

Către aniversarea a 30-cea de la adoptarea Declarației de Suveranitate

Aurel SÎMBOTEANU,
doctor în științe politice,
conferențiar universitar,
prorector al Academiei
de Administrare Publică

Marcarea la 23 iunie 2020 a aniversării a 30-cea de la adoptarea Declarației de Suveranitate este un prilej de a medita asupra condițiilor care au generat evenimentul respectiv, conținutului acestui document și influenței valențelor reformatoare ale Declarației de Suveranitate asupra evoluției ulterioare a procesului de reformare și construcție statală.

Evenimentul s-a desfășurat în contextul procesului de democratizare a societății în condițiile restructurării gorbacioviste cu începere din 1985. În cadrul proceselor inițiate, însăși evoluția vieții sociale a pus la îndoială sistemul politic și administrativ existent, care venea tot mai mult în contradicție cu evoluția democratică a societății. Pe acest fondal și într-o manieră de activism civic s-a înviorat și mișcarea de solicitare de la autoritățile centrale ale Uniunii Sovietice a mai multor drepturi pentru republicile unionale, inclusiv în exercitarea actului de guvernare.

În contextul evoluției transformărilor democratice, inclusiv a procesului de promovare activă a valorilor naționale, la 5 iunie 1990, Sovietul Suprem, în calitate de autoritate legislativă, prin modificarea Constituției RSS Moldovenești, a înlocuit sin-

tagma RSS Moldovenească cu cea de RSS Moldova, iar la 23 iunie 1990, a adoptat Declarația de Suveranitate a RSS Moldova.

Declarația de Suveranitate reprezintă o verigă importantă și determinantă dintr-un ansamblu de circumstanțe care au condus la schimbarea statutului RSS Moldova, în calitate de republică unională, care încă rămânea la acel moment, prin inițierea procesului de instituire a unui sistem nou, democratic de guvernare și administrație publică.

Declarația de Suveranitate conține stipulări care garantează exercitarea suveranității în interesul întregului popor. În acest scop, se stabilește că nici o parte a poporului, nici un grup de cetățeni, nici un partid politic sau o organizație obștească, nici o altă formațiune, nici o persoană particulară nu poate să-și asume dreptul de a exercita suveranitatea.

Aceste prevederi consemnau atribuirea poporului RSS Moldova, ca deținător al suveranității, a unor prerogative mai depline de exercitare a puterii de stat pe teritoriul republicii. În calitate de mecanism de realizare a acestor prerogative, Declarația de Suveranitate prevedea stabilirea supremăției Constituției și a legilor RSS Moldova pe întreg teritoriul ei. Legile și alte acte normative unionale urmau să acționeze în Moldova numai după ratificarea lor de către Sovietul Suprem al Republicii, iar cele în vigoare ce contravineau suveranității Moldovei să fie suspendate. Aceste prevederi au generat nemulțumiri semnificative și dezacorduri la autoritățile unionale, fapt care a avut drept consecințe, înrăutățirea relațiilor cu autoritățile unionale centrale.

Ideile fundamentale care se conțin în Declarația de Suveranitate sunt prevede-

rile cu privire la caracterul unitar și indivizibil al statului, instituirea cetățeniei republicane, recunoașterea principiului separației puterilor în stat, garantarea tuturor cetățenilor, partidelor politice, organizațiilor obștești, mișcărilor de masă și organizațiilor religioase, posibilități juridice egale de a participa la exercitarea funcțiilor de stat și obștești. Părți componente ale Declarației de Suveranitate constituie și prevederile cu privire la relațiile de proprietate, realizarea suverană a relațiilor externe cu alte state și cu organizații internaționale specializate.

Prin urmare, putem afirma că Declarația de Suveranitate din 23 iunie 1990, prin conținutul și spiritul prevederilor sale privind principiile construcției statale, organizarea și funcționarea autorităților publice, a pus bazele inițiale ale viitoarei reforme constituționale.

Valențele reformatoare conținute în Declarația de Suveranitate și-au găsit continuare și dezvoltare în mai multe documente adoptate în perioada ulterioară. Unul dintre aceste documente a fost *Decretul cu privire la puterea de stat* adoptat de Sovietul Suprem la 27 iulie 1990, care reconfirma adeviziunea la principiul pluralismului politic, cea ce însemna excluderea conducerii de partid și a conducerii politice de altă natură din autoritățile publice, inclusiv organele administrației publice, alte organizații și instituții statale, precum și din colectivele de muncă.

Realizarea prevederilor Declarației de Suveranitate din 23 iunie 1990 și *Decretului* cu privire la puterea de stat din 27 iulie 1990 a lansat procesul de demontare a sistemului de guvernare bazat pe principii de comandă, semnificând schimbarea esenței

puterii de stat care, având aceeași sursă de investire - poporul, a căpătat metode cu totul noi de realizare.

În noile condiții create, la 3 septembrie 1990, se instituie funcția prezidențială care a deschis posibilități reale de sporire a eficienței puterii de stat, de intensificare a rolului puterii executive și de îmbunătățire a interacțiunii organelor centrale ale puterii de stat.

La 23 mai 1991 Sovietul Suprem al RSS Moldova a adoptat *Legea cu privire la schimbarea denumirii statului RSS Moldova în Republica Moldova*. O importanță deosebită în procesul de instituționalizare a unui sistem nou, democratic de guvernare și administrație publică, o are adoptarea la 27 august 1991 a *Declarației de Independență*, document care însumează, de fapt, valențele reformatoare obținute la etapele anterioare, stabilind că Republica Moldova este un stat suveran, independent și democratic, liber să-și hotărască prezentul și viitorul, fără nici un amestec din afară, în conformitate cu idealurile și năzuințele sfinte ale poporului în spațiul istoric, etnic al devenirii sale naționale.

Evoluția de mai departe a reformei politice și, respectiv, a transformărilor din administrația publică a condus, deși cu o anumită întârziere, la adoptarea la 29 iulie 1994 a Constituției Republicii Moldova, care a deschis calea spre crearea cadrului legislativ al statului de drept, inclusiv în domeniul administrației publice. Pe această temelie juridică și într-un spațiu politic creat de Constituție a început și, în prezent continuă, procesul de edificare a instituțiilor noi, specifice unui sistem modern de guvernare și administrație publică.

Funcționarul public în valul provocărilor și al responsabilităților

Din 2012, pe 23 iunie, în Republica Moldova este marcată Sărbătoarea profesională – Ziua funcționarului public – fiind instituită prin hotărârea Guvernului Republicii Moldova ca o afirmare a rolului funcționarilor publici în societate și element structural de bază al statului Republica Moldova. Această dată a fost aleasă nu întâmplător, ci în conformitate cu prevederile Rezoluției din 2002 a Adunării Generale a Națiunilor Unite privind desemnarea zilei de 23 iunie – Ziua Națiunilor Unite pentru Serviciul Public.

În pregătirea cadrelor profesionale pentru serviciul public al țării rolul predominant revine unei instituții de profil din sistemul învățământului superior – Academia de Administrare Publică. Pe parcursul celor 27 de ani de la fondarea Academiei, această instituție au absolvit-o peste 6000 de persoane, care au devenit specialiști cu studii de masterat. Absolvenții Academiei sunt printre deputații în Parlamentul Republicii Moldova, membri ai Guvernului, conducători de diferite ranguri, funcționari din cadrul autorităților publice centrale și locale, manageri ai instituțiilor de stat, specialiști din diferite domenii ale societății.

Din an în an se extinde numărul funcționarilor din autoritățile publice care au absolvit cursuri de formare și dezvoltare profesională și care constituie acum peste 47 mii persoane.

Prin profesionalismul și devotamentul lor funcționarii publici sunt promotori consecvenți ai politicilor statului, fiind mereu alături de cetățeni întru apărarea intereselor și drepturilor lor pentru a le asigura un trai decent, cu atât mai mult, în situații de criză și de provocări majore, precum este astăzi pandemia coronavirus, care a afectat întreaga societate.

Cu unele reflecții la această stare de lucruri vine **Vlad CANȚÎR, Președintele Sindicatelor Angajaților din Serviciile Publice din Republica Moldova.**

Astăzi, dar așa a fost totdeauna, în mod direct sau indirect, intrăm în relații firești sociale cu funcționarii publici, aflați în cele mai diverse posturi, funcții și cu multiple și diverse responsabilități. Acestea sunt, de regulă, de pe prima linie. Cam așa se obișnuiește, în ultima vreme, să se spună despre medici, asistenți sociali, angajații fiscali, vamali, din penitenciare, primării, consilii raionale sau alte structuri din Funcția Publică din țară.

E pandemie! Un fenomen controversat, comentat atât de diferit, luat în seamă sau neglijat, un necunoscut care trece prin noi sau pe alături. Oricum ar fi, poziția funcționarilor publici presupune inevitabil competență, responsabilitate, dar și curaj, temeritate, implicare, fiind toate acoperite de riscuri multiple care, din păcate, și acestea rămân, adesea a fi necunoscute. Serviciile, pe care le prestează angajații din administrațiile publice, sunt numeroase și dintre cele mai complexe. Le solicităm nemijlocit, la timp, de calitate și beneficiem de ele, fără să-i cunoaștem pe ei, cei care se expun, bucurându-ne cu toții de eficiența muncii lor. Aceste activități se rea-

lizează de către angajații din autoritățile administrative centrale sau locale, organisme de stat, cu caracter dispozitiv, adică reglementări elaborate și emise pe bază și în execuția legii, precum și cu caracter de prestare a serviciilor publice de interes general sau local, dar, atenție (!!!) astăzi toate producându-se pe un câmp minat, vorbind la figurat. Având în vedere faptul că nevoile și cerințele corpului social sau ale fiecărui cetățean, luat în parte, sunt necesare inevitabil, subliniem caracterul deosebit de special, marcat de elementul pandemic într-un context de provocare și riscuri enorme.

sau locale, funcționarul public ni-l dorim să fie, în primul rând, sănătos, dar, ca întotdeauna, un om civilizat, receptiv și plin de solicitudine față de nevoile colectivității. Fiindcă datoria esențială a funcționarului public, începând de la treapta cea mai înaltă și până la ultima de jos, este să slujească cu credință și responsabilitate cât mai operativ și corect pe toți cei care i se adresează și în slujba cărora se află.

Activitatea funcționarului public include diverse acțiuni cotidiene care solicită de la el cunoștințe, deprinderi speciale, aptitudini și chiar anumite calități înnăscute, iar acum mai e nevoie și de

asigurate adecvat în stare de epidemie. La etapa actuală, fiecare dintre ei se străduiește să însușească deprinderile necesare și speciale pentru a exercita fertil obligațiunile asumate.

Într-un fel sau altul, cu foarte puține excepții, orice funcționar public este atât conducător, cât și subordonat. De aceea, indiferent de treapta ierarhică pe care se află situat în momentul dat, funcționarul public trebuie să întrunească o seamă de calități deosebite, încât activitatea sa să fie, astfel, cât mai eficientă din punct de vedere social. Evident, dintre calitățile pe care trebuie să le dovedească, prioritare sunt cele profesionale și etice, dar tot atât de evident este că nimeni nu e nemuritor sau supra rezistent și, în consecință, noi beneficiarii, e imperios necesar, să fim deosebit de toleranți și îngăduitori, înțelepți și binevoitori. Suntem într-o luptă comună toți, ne confruntăm cu aceleași provocări neordinate, va fi un proces mai mult sau mai puțin îndelungat. Doar prin răbdare și credință, prin unitate și consecvență, prin competență și grijă, prin temeritate, dar și prudență, cunoaștere și perseverență, vom reuși să depășim aceste timpuri de grea încercare și vom rămâne cu Demnitate și Onoare.

La asta Vă îndemn, stimați funcționari publici și angajați din serviciile publice din toată țara!

Așa să ne ajute Bunul Dumnezeu!

Aflat în serviciile administrației publice centrale

prudență, răbdare și, mai cu seamă, condiții de muncă

În fiecare an, în a treia duminică a lunii iunie, în Republica Moldova se sărbătorește Ziua lucrătorului medical și a farmacistului.

Această profesie este considerată, pe bună dreptate, una dintre cele mai nobile din lume, dar și una de o responsabilitate inegalabilă. Marea majoritate a lucrătorilor medicali își onorează funcțiile de serviciu la un înalt nivel de măiestrie profesională, ghidându-se, în activitatea de zi cu zi, de obligația supremă fixată în Jurământul lui Hipocrate în baza chemării sufletului și inimii.

O confirmare absolută a acestor calități deosebite o constituie încadrarea totală a lucrătorilor medicali de toate rangurile în prima linie de combatere a pandemiei coronavirus COVID-19, muncind cu jertfire de sine, deseori în afara orelor de program, pentru a fi mereu alături de cei suferinzi și a le întrema sănătatea.

În mesajul de felicitare, adresat lucrătorilor medicali și farmaciștilor, Prim-ministrul Ion CHICU menționează: „Anul 2020 este unul deosebit, este anul care schimbă profund înțelegerea noastră a importanței sistemului de sănătate. Trăim un an plin de încercări și, totodată, un an plin de oportunități de a învăța.

Permanent am confirmat însemnătatea sistemului de sănătate publică în cadrul unei societăți moderne și am recunoscut semnificația profesionalismului și a dedicației lucrătorilor din acest domeniu. Dar pandemia ne-a oferit lecții, care nu pot fi ignorate.

Acum simțim acut cât de importante sunt profesionalismul și dedicația, rezistența și simțul profund al responsabilității în domeniul de sănătate publică. Am ajuns să plătim pentru mai multe decizii întârziate și acțiuni neîntreprinse.

Provocările pandemiei încă nu au rămas în urmă și mai avem multe de înfruntat.

Pe prima linie în combaterea pandemiei

Dar este absolut clar că, împreună cu dumneavoastră, societatea noastră e în stare să facă față pandemiei.

Avem multe de învățat de la dumneavoastră.

Vom învăța de la dumneavoastră să prețuim alți oameni ca pe noi înșine. Vom învăța să ne dedicăm și să oferim mai mult decât primim. Vom învăța să ne mobilizăm și să servim societatea azi pentru ca mâine, împreună, să avem motive de bucurie și mândrie.

Folosesc acest prilej pentru a vă mulțumi pentru lecțiile valoroase de omenie și demnitate pe care ni le oferiți zilnic.”

Prin implicarea generoasă și profesionistă a lucrătorilor medicali, tot mai multe persoane sunt vindecate de coronavirus, fiind o speranță în combaterea acestui flagel pandemic neordinar abătut peste societatea noastră.

rent, pe pagina de Facebook a organizației. Până în prezent, în calitate de voluntari s-au înscris circa 100 de studenți, care sunt gata de a oferi suport cadrelor medicale acolo unde este necesitate stringentă. Voluntarii acționează la solicitările Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSMPS) și ale Agenției Naționale pentru Sănătate Publică (ANSP).

Cu referire la activitățile de voluntariat, rectorul

publice din țară în calitate de asistenți medicali,

Studenții-voluntari de la USMF au asamblat 3350 de viziere (ecrane de protecție facială), care au fost repartizate personalului medical din instituțiile medico-sanitare publice din țară, aflat în prima linie în lupta cu epidemia COVID-19. În același timp, mai mulți studenți-voluntari fac de gardă 24/24, în calitate de operatori, la Linia Verde, instituită de ANSP.

Voluntariat al studenților de la medicină

La scurt timp, după ce a fost declarată stare de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova, studenții Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (USMF) din Republica Moldova s-au antrenat în activități de voluntariat în lupta cu noul tip de coronavirus. Activitatea de voluntariat este coordonată de Asociația Studenților și Rezidenților în Medicină din Republica Moldova (ASRM), care a lansat acest îndemn, în mod deschis și transpa-

USMF, Emil Ceban, a subliniat: „La moment, studenții Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” nu pot fi obligați sau presați sub nicio formă să facă voluntariat sau să presteze servicii medicale în zone cu expunere de risc pentru propria sănătate, fără a fi echipați conform normelor de securitate a vieții. Activitatea de voluntariat este benevolă și se bazează pe responsabilitatea individuală a fiecăruia. Accentuez faptul că pe lângă voluntariat, actualmente, 335 de studenți sunt angajați ai instituțiilor medico-sanitare

Totodată, se preconizează că alți peste 300 de studenți din anul III de studii, de la specialitatea Medicină, vor activa la Linia Verde în toate raioanele republicii. După ce vor fi instruiți corespunzător, aceștia vor asista de la domiciliu persoanele care vor apela la Linia Verde. Această activitate va fi realizată printr-un parteneriat public-privat, cheltuielile pentru telefonie mobilă fiind suportate de Compania Orange Moldova.

Surse: Serviciile de presă a Guvernului și a USMF „N. Testemițanu”

A apărut nr. 2 (106), 2020 al revistei „Administrarea Publică”

În condițiile extreme de extindere a pandemiei coronavirus COVID-19, revista trimestrială „Administrarea Publică” a fost scoasă la timp de sub tipar și difuzată abonaților, ceea ce constituie o susținere viabilă a activității fără întrerupere a cercetărilor științifice întru reformarea și modernizarea serviciilor publice.

Tradițional, revista se deschide cu rubrica „**Administrarea publică: teorie și practică**”. Violeta TINCU, doctor, conferențiar universitar interimar, Academia de Administrare Publică, semnează articolul „*Rolul administrației publice locale de nivelul al doilea în organizarea și gestionarea serviciilor publice*”, în care menționează: „Rolul administrației publice locale de nivelul doi în organizarea și gestionarea serviciilor publice este o problemă de cercetare insuficient studiată în Republica Moldova. Majoritatea cercetărilor teoretice din țara noastră sunt dedicate și studiază, în special, rolul administrației publice locale de nivelul unu, abordând mai puțin aspectele ce țin de administrația publică locală de nivelul doi. Acesta a și fost motivul pentru alegerea anume a acestei teme pentru cercetarea științifică”.

Tot la această rubrică, sunt publicate articolele „Algoritmul formulării metodologiei de cercetare în științele politice” – autor Valeriu MIJA, doctor în științe politice, lector universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, și „Особенности стратегии интеллектуальной специализации (RIS 3) в контексте формирования и реализации SMART конкуренции” – coautori Vladimir EMEYANOV, doctor în științe, și Lyudmila COZLOVA, candidat în științe, Ucraina.

Nicolae ROMANDAȘ, doctor în drept, profesor universitar, Academia de Administrare Publică, sem-

nează, la rubrica „**Societatea civilă și statul de drept**”, studiul „*Unele repere privind izvoarele internaționale ale dreptului muncii*”, în care analizează categoria izvoarelor internaționale ale dreptului muncii cu referire la convențiile OIM ratificate de către Parlamentul Republicii Moldova, instrumentele adoptate de către Consiliul Europei, tratatele sau convențiile încheiate de țara noastră cu alte state prin care sunt reglementate aspecte din dreptul muncii.

Organizația Internațională a Muncii (în continuare – OIM) este organizația promovării drepturilor omului, care a fost creată la 11.04.1919, ca organizație

E-learning-ul este una din primele consecințe ale pandemiei coronavirus, cu aplicare imediată în practică, se afirmă în articolul „*Paradigmele învățământului universitar în era post-coronavirus*” – coautori Andrei GUȘTIUC, doctor, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică, și Ludmila GUȘTIUC, doctorandă, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, și publicat la rubrica „**Instruirea funcționarilor publici: strategii și tehnologii noi**”. Rubrica este completată cu articolul „*Formarea specialiștilor performanți în condițiile societății*

țiuni privind noua arhitectură geopolitică” – autor Svetlana CEBOTARI, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Academia de Administrare Publică.

Tot mai activi sunt tinerii cercetători, după cum o demonstrează și rubrica „**Tribuna tânărului cercetător**”, care inserează următoarele articole: „*Caracteristicile și esența dezvoltării durabile a teritoriului și dezvoltarea comunitară*” – autor Mihail LUPAȘCU, doctorand, Academia de Administrare Publică; „*Interacțiuni dintre interesul public și descentralizare în contextul modernizării sistemului administrației publice*” – autor Andrei BEDROS, doctorand, Academia de Administrare Publică; „*Verificarea condițiilor de conținut și formă în exercitarea tutellei administrative*” – autor Mihaela Otilia AROȘOAI, doctorandă, Academia de Administrare Publică, șef Serviciu Juridic, Instituția Prefectului Județul Botoșani, România; „*Reglementări privind funcția publică și funcționarul public în Uniunea Europeană*” – autor Vasile BOGHEAN, doctorand, Academia de Administrare Publică, secretar general comuna Gorbănești, Botoșani, România; „*Statutul profesorului în Israel*” – coautori Julia SIROTA, PhD, Ort Braude College, Israel, și Elfahel DASMAN PhD, student, Institute of International Relations of Moldova; „*Jocul „PeaceMaker” ca un instrument de rezolvare a conflictului israeliano-palestinian*” – autor Sarhan BDEER PhD, student, Institute of International Relations of Moldova; „*Incidența lichidării a trei bănci comerciale asupra activității economice și financiare în sistemul bancar din Republica Moldova*” – autor Irina FRUNZĂ, PHD, studentă, Academia de Studii Economice din Moldova.

autonomă asociată la Societatea Națiunilor. Actul său constitutiv – Constituția Organizației Internaționale a Muncii – a fost încorporat, ca parte a XIII-a, în Tratatul de pace cu Germania de la Versailles și reluat în celelalte tratate de pace.

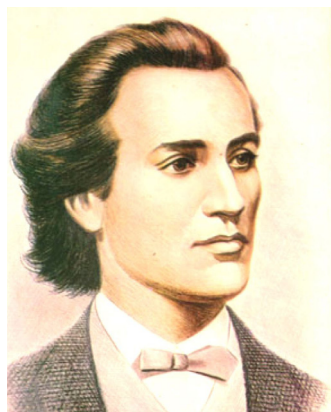
În prezent, OIM numără 178 de state-membre, Republica Moldova aderând la OIM în 1995.

La rubrica „**Economie și finanțe publice**” sunt publicate articolele „*Alocațiile bugetare pentru educație - o investiție în capital uman*” – autor Tatiana MANOLE, doctor habilitat în economie, profesor universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei și „*În pragul singularității tehnologice: cum se va schimba managementul*” – autor Sveatoslav MIHALACHE, doctor, conferențiar universitar interimar, Academia de Administrare Publică.

informaționale” – coautori Alexandru GRIBINCEA, doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, și doctoranzii instituției Abu Arar HAILA și Sohir BAGHDADI.

Diverse aspecte ale vieții internaționale sunt abordate la rubrica „**Relații internaționale și integrare europeană**”, care include articolele „*Solidaritatea europeană: între tradiție și provocările actuale*” – autor Angela POPOVICI, doctor, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică, „*Probleme de impact a politicii externe asupra procesului de consolidare și promovare a interesului național al Republicii Moldova*” – autor Victor SACA, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, director al Școlii Doctorale în Științe Sociale, Universitatea de Stat din Moldova, și „*Unele considera-*

Momentul Eminescu sau dimensiunea hyperionică a nemuririi...

Suprapusă pe cele trei dimențiuni temporale ale existenței socioumane și cultural-artistice, opera eminesciană este creată doar pe parcursul a aproape două decenii (1870 – 1889, începând cu „Venere și Madona”) acoperă idealmente căutările de vocație ale genialului creator al literelor române dintotdeauna și pentru totdeauna.

Intrat în conștiința neamului și nu doar a epocii sale reprezentative, pe drept, Luceafărul poeziei românești, Mihai Eminescu a fost, este și va fi ambasadorul nepereche în istoria patrimoniului artistico-universal al conaționalilor săi, la propriu și la figurat.

Poet, prozator și publicist neîntrecut în mișcarea literelor naționale, fără a uita de arta sa literară de traducător de poezie, filozofie și de proză (în limitele în care s-a manifestat expres și profund...), Mihai Eminescu este o culme pe care n-o poate cuceri nimeni altul.

Deși mulți au încercat să-l minimalizeze, defăimându-l într-un mod sau altul (iar Macedonski prin plâsmuirea unui poem „Ospățul lui Pentaur”, concurând, chipurile, cu „Egiptul” eminescian, făcând parte din nemuritoare „sagă” poetică „Memento mori” (Panorama deșertăciunilor), precum știm creația eminesciană e

în afara oricărei concurențe literare, ea purtând pecetea individualității poetice irepetabile care se întâmplă doar o dată în istoria civilizațiilor oricât am încerca să ne îndoim de aceasta.

Creator de talie universală, autorul „Luceafărului” și al întregului tezaur literar lirico-filosofic cuprinzând celebrele „Doină” și „La arme”, inconfundabilele „Scrisori”, salba de sonete de-o frumusețe rară, poezia de dragoste, inegalabilă în literaturile lumii de ieri și de azi, nemaivorbând de poemele cu vădit mesaj metafizic de-o strălucire aparte de înaintemergător („Glossă”).

Postumele eminesciene constituie și ele un univers poetic inedit în literatura română, fapt prin care clasicul nostru nepereche întemeiază un adevărat patrimoniu, lăsat în umbra modestiei și măiestriei dezinteresate, la care urma să mai revină, să mai mediteze dintr-o perspectivă sau alta. Oricum, publicarea acestora, cu toate că mulți s-au împotrivit fățiș sau indirect, a spulberat ideea nesănătoasă a celor care atribuiau lui Mihai Eminescu doar celebrul volum de „Poezii”, datorat lui Titu Maiorescu, care a cunoscut 11 ediții în timp și spațiu, iar în 1989 a fost reproduș în facsimil la București, în Italia și la Chișinău, deloc întâmplător, vorba vine.

Traducerea operei eminesciene în alte limbi ale literaturii universale reprezintă și ea un fapt cultural primordial pentru nemurirea creației sale. Momentul Eminescu devine, astfel, unul de anvergură mondială, divină, el fiind cel mai tradus dintre creatorii Nea-

mului de ieri și de azi nu dintr-o fatalitate, ci dintr-o necesitate literar-artistică și estetică principialmente, oricare ar fi opțiunile celorlalte, cărora autorul „Luceafărului” nu le-a convenit dintr-o falsă și ambițioasă împotrivire a egoului.

Prin „lumina lină” emanată de Divinitate a operei nemuritoare (cuprinsă în cele 16 volume ale ediției monumentale Perpessicius), Mihai Eminescu, prin

dimensiunea sa hyperionică devine un creator divin al mileniilor care ne învață prin propriul său exemplu călăuzitor a nemuri în templul creației naționale și universale, prin propriul său geniu de la Ipotești și prin geniul irepetabil al Limbii Române, care ni l-a dat drept Luceafăr în nemurirea dintotdeauna pe care a românizat-o, asemenea bardului de la Mircești Vasile Bolintineanu care, după Alecsandri care, primul a românizat poezia noastră în partea ei individuală și națională, selenar-stelară și universală.

Tudor PALLADI

Floare-albastră

Mihai Eminescu

- Iar te-ai cufundat în stele
Și în nori și-n ceruri nalte?
De nu m-ai uita încalte,
Sufletul vieții mele.

În zadar râuri în soare
Grămădești-n a ta gândire
Și câmpiile asire
Și întunecata mare;

Piramidele-nvechite
Urcă-n cer vârful lor mare -
Nu căta în depărtare
Fericirea ta, iubite!

Astfel zise mititica,
Dulce netezindu-mi părul.
Ah! ea spuse adevărul;
Eu am râs, n-am zis nimica.

- Hai în codrul cu verdeață,
Und-izvoare plâng în vale,
Stânca stă să se prăvale
În prăpastia măreață.

Acolo-n ochi de pădure,
Lângă balta cea senină
Și sub trestia cea lină
Vom șede-a în foi de mure.

Și mi-i spune-atunci povești
Și minciuni cu-a ta guriță,
Eu pe-un fir de romaniță
Voi cerca de mă iubești.

Și de-a soarelui căldură
Voi fi roșie ca mărul,
Mi-oi desface de-aur părul,
Să-ți astup cu dânsul gura.

De mi-i da o sărutare,
Nime-n lume n-a s-o știe,
Căci va fi sub pălărie -
Ș-apoi cine treabă are!

Când prin crengi s-a fi ivit
Luna-n noaptea cea de vară,
Mi-i ținea de subsuoară,
Te-oi ținea de după gât.

Pe cărare-n bolți de frunze,
Apucând spre sat în vale,
Ne-om da sărutări pe cale,
Dulci ca florile ascunse.

Și sosind l-al porții prag,
Vom vorbi-n întunecime:
Grija noastră n-aib-o nime,
Cui ce-i pasă că-mi ești drag?

Înc-o gură - și dispăre...
Ca un stâlp eu stam în lună!
Ce frumoasă, ce nebună
E albastra-mi, dulce floare!

Și te-ai dus, dulce minune,
Ș-a murit iubirea noastră -
Floare-albastră! Floare-albastră!
Totuși este trist în lume!

Svetlana COJOCARU – lumină din lumina vieții sale

Ca o stea călăuzitoare din ceruri, Svetlana COJOCARU ne îndrumă și acum, precum a fost desăvârșită și împlinită în aulele academice ale științelor administrative de-a lungul întregii activități în cadrul Academiei de Administrare Publică, rămânând, în memoria noastră, de a fi la fel și în cei șase ani de când a plecat la Domnul.

La 8 iunie ar fi împlinit onorabila vârstă de 60 de ani cea, care a fost Svetlana COJOCARU, buna noastră colegă – o personalitate distinctă a administrației publice, a științei și culturii din Republica Moldova, un excelent manager și organizator al procesului de administrare și instruire, un om de o aleasă ținută morală și profesională, o îndrăgostită la nesfârșit de oameni și de viață.

Este complicat de a vorbi la trecut despre un Om, pe care l-ai respectat, admirat și apreciat, Om care a lăsat urme adânci în memoria prietenilor, colegilor, discipolilor, comunității în care a activat și a muncit cu dăruire și onestitate.

Am avut onoarea și norocul să formăm o echipă împreună în cadrul Academiei de Administrare Publică. Avea un fel de a fi al ei irepetabil. Personalitate marcantă, dar extrem de discretă, care s-a implicat cu dăruire și onestitate în diferite domenii: istorie, economie, administrare publică, pedagogie, cercetare. Profesionistă în domeniu, captivată constant

de noi și noi idei, a știut să-și pună pe hârtie valorile ce i-au definit scopul și i-au dat sens muncii pe care a realizat-o. Înzestrată cu inteligență aleasă și o cumsecădenie rară, avea un puternic spirit de echipă și ne provoca să scoatem la iveală tot ce aveam mai bun. La rândul ei, împărtășea cu noi din cunoașterea ei, inspirându-ne și deschizându-ne noi orizonturi.

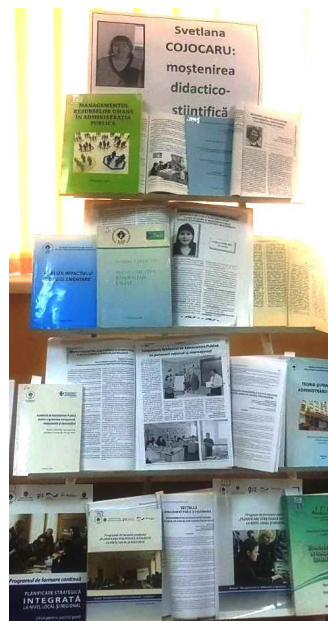
Svetlana Cojocaru s-a evidențiat întotdeauna prin punctualitate, corectitudine, profunzime, competență și creativitate în tot ceea ce făcea. Anume aceste calități i-au permis să fie înalt apreciată de colegi, discipoli, dar și de funcționarii publici din țară. Se bucura de fiecare succes al discipolilor săi, venea cu cele mai alese cuvinte de încurajare pentru colegi, iar marea satisfacție o găsea în epuizanta, dificila, dar atât de aproape

suftului ei, meserie de profesor, căreia i-a dedicat o mare parte din viața sa.

Arzând ca o torță, a dorit să ne lase cât mai mult din suftul său mare.

Moștenirea spirituală și științifico-didactică este în cele peste 70 de lucrări

publicate, fiecare dintre ele păstrându-și actualitatea prin studii aprofundate și de calitate, dar și prin conținutul inedit, care reflectă un domeniu important: managementul resurselor umane în administrația publică. Absolventă din prima promoție a Academiei de Administrare Publică, a reușit să îmbine la cel mai înalt nivel știința și educația, dar, în cei 27 de ani de activitate, dintre care

două decenii au fost consacrate Academiei de Administrare Publică, a fost și un manager de excepție în ca-

litate de primar în satul natal, Ielpujeni, raionul Cimișlia, șef Direcție organizarea instruirii și șef Catedră economie și management public în cadrul Academiei.

Și de fiecare dată Svetlana Cojocaru a fost un model de verticalitate și demnitate, de poziție civică și colegialitate, de profesionalism și bunătate.

Om deștept și înțelept. O Femeie ce uimea pe toți din jur cu vorbele sale cu tâlc și sfaturile înțelepte, aruncate ca un colac de salvare pentru cei ce aveau nevoie de ele. Cu un zâmbet sincer și un suflet deschis pentru mulți, poate, uneori, prea mulți.

În forfota lumescă, când permanent ai senzația că te afli într-un mușuroi, unde din greu trebuie să dai din coate, lovindu-te umăr de umăr, rar întâlnești oameni care oferă sprijin dezinteresat, oameni care pun umărul atunci când ai nevoie să te miști. Ea a fost aceea care i-a ajutat pe mulți să meargă înainte. Cu Ea puteai să discuți și să taci, să plângi și să râzi. Înzestrată cu un simț fin și delicat al umorului, reușea să aducă pozitivul în cele mai dificile clipe.

Avea multe idei de viitor, dorință de viață și încă multă, multă bunătate neîmpărtășită.

Am fi vrut să marcăm această zi altfel, în acest an, însă, totul este diferit. Noua realitate a vieții ne-a impus autoizolare, distanță socială..., dar nu a putut să ne lipsească de moștenirea lăsată de Svetlana Cojocaru în numeroasele lucrări, albumul cu fotografii și amintiri, amintiri, amintiri....

**Colegii de la
Academia de
Administrare Publică**

Gestionarea eficientă a finanțelor publice pe timpul pandemiei

Interviu cu Iurie PAȘINSCHI, Secretar general al Ministerului Finanțelor

CORRESPONDENTUL:
Ce măsuri întreprinde Ministerul Finanțelor pentru o gestionare mai eficientă a finanțelor publice în condițiile pandemiei coronavirus?

Iurie PAȘINSCHI: În această perioadă complicată, cauzată de răspândirea virusului COVID-19, care afectează Republica Moldova din punct de vedere social, de sănătate publică, dar și sub aspect economic și bugetar, gestionarea finanțelor publice este realizată prin prisma necesității întreprinderii unor măsuri cu caracter urgent, care vizează diminuarea consecințelor stării de urgență asupra cetățenilor, mediului de afaceri, precum și susținerea instituțiilor antrenate în combaterea pandemiei. Astfel, Ministerul Finanțelor a intervenit cu propunerea unor serii de măsuri, care au fost aprobate prin Legea nr. 60/2020 privind instituirea unor măsuri de susținere a activității de întreprinzător și modificarea unor acte normative, Legea nr. 61/2020 privind modificarea Legii bugetului de stat pentru anul 2020 nr. 172/2019, Legea nr. 69/2020 cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative, precum și prin deciziile Comisiei pentru Situații Excepționale.

La inițiativa Ministerului Finanțelor, au fost adoptate măsuri cu efect imediat, dar și acțiuni de atenuare a efectelor postcriză ce

țin de susținerea directă a activității de întreprinzător. Acestea vizează implementarea a 2 programe de suport pentru mediul de afaceri și anume:

Programul de subvenționare a dobânzilor, subiecți ai programului fiind orice întreprindere care contactează credit pentru necesitățile sale, fără a condiționa destinația creditului. Subvenția urmează să fie achitată în perioada 1 mai 2020 – 31 decembrie 2020, iar mărimea maximă a creditului pentru care se subvenționează dobânda reprezintă fondul de salarizare al companiei pentru 3 luni (decembrie 2019, ianuarie și februarie 2020);

Programul de rambursare a TVA acumulată în cont de către întreprinderi. În acest caz, mărimea rambursării TVA va fi realizată treptat, în mărimea impozitelor salariale achitate, perioada de rambursare constituind 1 mai 2020 – 31 decembrie 2020. De menționat că, estimativ, beneficiarii ai programului vor fi peste 10 mii

Adițional, se evidențiază și alte măsuri care vin să susțină mediul de afaceri, precum ar fi:

- reducerea cotei TVA de la 20% la 15% pentru sectorul HORECA;

- creșterea accesibilității agricultorilor de a beneficia de facilități la achitarea contribuțiilor obligatorii de asigurări sociale, prin care statul subvenționează 6% din 18%. Actualmente, pot beneficia de facilitățile respectivă doar producătorii agricoli care practică exclusiv activități agricole;

- suspendarea patentelor de întreprinzător valabile în perioada stării de urgență pe perioada acesteia și oferirea unui ajutor de șomaj unic în cuantum de 2775 lei titularilor de patentă și persoanelor care desfășoară activități conform capitoului 101 și 102 al Titlului II din Codul fiscal, cu condiția că în luna martie 2020 nu au realizat venit asigurat;

- instituirea mecanismului de subvenționare a întreprinderilor și organizațiilor necomerciale care au in-

impozitului funciar, taxelor locale) etc.

Asigurarea financiară a măsurilor pentru atenuarea stării de urgență și combaterea pandemiei COVID-19 a fost realizată prin adoptarea Legii nr. 61/2020 privind modificarea Legii bugetului de stat pentru anul 2020 nr. 172/2019, care include alocații pentru:

Măsurile pentru susținerea sectorului sănătății: programe noi pentru achiziționarea echipamentelor de protecție, a echipamentelor/dispozitivelor medicale pentru spitale, reutilizarea spațiilor medicale, alte cheltuieli critice – în sumă de circa 1040,4 milioane de lei;

Măsurile de susținere a populației: majorarea volumului fondului de șomaj, a alocațiilor pentru ajutor social, a Fondului de susținere a populației, suplinirea bugetului Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă pentru măsuri proactive de angajare în câmpul muncii – în sumă de circa 450,9 milioane de lei;

Măsurile de susținere a economiei – în sumă de circa 1034 milioane de lei.

În plus, trebuie de menționat că, în perioada martie-aprilie 2020, din fondurile de urgență ale Guvernului au fost alocate mijloace financiare în sumă de circa 47,9 milioane de lei pentru procurarea echipamentului de protecție (combinezoane, ecrane, respiratoare), dar și pentru acordarea indemnizațiilor unice în sumă de 16 mii lei angajaților care au contactat infecția COVID-19 la locul de muncă.

Suntem ferm convingși că eforturile depuse de Guvern în această perioadă vor contribui la impulsivitatea economiei naționale și gestionarea efectelor postcriză.

(Continuare în pag. 14)

de întreprinderi din diverse sectoare, în special, cele care au efectuat investiții și procurări de bunuri, această măsură presupunând o injecție de lichidități în mediul de afaceri de aproximativ 1 miliard de lei.

stituit șomaj tehnic și/sau staționare în perioada stării de urgență;

- extinderea termenelor de declarare și achitare a unor impozite și taxe (impozitului pe venit, impozitului pe bunuri imobiliare,

Perspective europene pentru regiunile Ungheni și Cahul

Republica Moldova este cel mai mare recipient de ajutor din partea Uniunii Europene pe cap de locuitor în vecinătatea europeană. 70% din exporturile moldovenești și 56% din comerțul total din ultimii ani au plecat spre UE.

În acest context, se înscrie și Programul EU4Moldova: Regiuni-cheie Ungheni și Cahul. La tema respectivă am realizat un interviu cu **coordonatorul de program Alexandru PELIVAN**.

CORESPONDENTUL. Ce reprezintă Programul EU4Moldova: Regiuni- cheie Ungheni și Cahul?

Alexandru PELIVAN:

Scopul principal al Programului EU4Moldova: Regiuni-cheie este de a susține consolidarea coeziunii economice, teritoriale și sociale în Republica Moldova prin facilitarea creșterii socio-economice locale incluzive și durabile și îmbunătățirea standardelor de viață ale cetățenilor din cele două regiuni-cheie. Programul respectiv, prevăzut pentru perioada 2019-2025, cu un buget de peste 22 milioane de euro, acordată de UE, și 500 de mii de euro, acordați de PNUD, este implementat în municipiile Cahul și Ungheni și localitățile învecinate. Beneficiarii acestui program sunt cetățenii și comunitățile din regiunile Ungheni și Cahul, autoritățile publice locale, antreprenorii,

organizațiile societății civile.

Programul va susține cele 2 regiuni prin:

- eficientizarea guvernării locale;
- îmbunătățirea calității serviciilor publice și infrastructurii necesare;
- stimularea sectorului privat prin sporirea investițiilor, îmbunătățirea economiei locale și crearea locurilor de muncă;
- încurajarea democrației participative - implicarea cetățenilor în procesele de guvernare democratică locală și consolidarea capacității acestora de a-și revendica drepturile.

COR.: Care sunt obiectivele Programului?

A. P.: Programul EU4Moldova: Regiuni-cheie Ungheni și Cahul prevede următoarele obiective:

- consolidarea transparenței și responsabilității autorităților publice locale, precum și a participării cetățenilor în procesele de guvernare locală în regiunile-cheie;
- facilitarea accesului cetățenilor din regiunile-cheie la servicii publice și utilități de o calitate și performanță sporită;
- crearea noilor locuri de muncă în regiunile-cheie și sporirea competitivității teritoriale pentru atragerea

investițiilor și antreprenoriat;

- adoptarea unei abordări inteligente de dezvoltare, bazate pe specializare economică, crearea de clustere și lanțuri valorice.

Prin implementarea Programului se urmăresc rezultate scontate privind dezvoltarea durabilă a regiunilor precum:

- capacitatea instituțională a autorităților publice locale consolidată pentru

COR.: Ce activități sunt prevăzute pentru anul curent?

A. P.: În primul rând, așa vrea să menționez că pandemia virotică COVID-19 a determinat o acțiune neprevăzută de Program. Astfel, au fost procurate echipamente de protecție personală în lupta cu noul coronavirus, în valoare totală de 72.900 de euro, donate comunităților din raioanele Cahul și Ungheni.

Pentru anul curent sunt prevăzute mai multe activități de implementare a Programului. La prima etapă a fost desfășurată campa-

a sprijini realizarea strategiei locale de dezvoltare și creștere socio-economică integrată, compatibilă cu mediul;

- implicarea îmbunătățită și mai largă a părților interesate (e. g. OSC-uri, sectorul privat) în planificarea și monitorizarea implementării strategiei de dezvoltare socio-economică;

- cetățenii vor beneficia de o calitate, disponibilitate și performanță sporită de prestare a serviciilor publice și utilităților publice locale;

- condiții favorabile pentru atragerea investițiilor, crearea locurilor de muncă și stimularea antreprenoriatului local, inclusiv cel social;

- performanță economică sporită în regiunile-cheie în urma dezvoltării de clustere sau zone specializate, conform abordării inteligente bazate pe specializare economică.

nia de selectare a celor mai bune idei de renovare a centrelor municipiilor Ungheni și Cahul.

În continuare, vor fi organizate concursuri privind renovarea sistemului de apeduct din centrul municipiului Ungheni și renovarea Parcului Central „Grigore Vieru” din municipiul Cahul, crearea Ghișeului unic pentru municipiile Ungheni și Cahul, elaborarea brandului/identității vizuale ale regiunilor Cahul și Ungheni. De asemenea, vor fi lansate apeluri pentru oferirea de granturi Grupurilor de Acțiune Locală din raioanele Ungheni și Cahul (4 GAL-uri beneficiare de asistență financiară) și suport pentru dezvoltarea afacerilor: companii existente, start-up, antreprenoriat social.

**Interviu realizat de
Ion CHIRIAC**

În primul rând, vreau să accentuez că realizările înregistrate de primăria Telenesti, au ca bază cunoștințele teoretice și practice, acumulate de funcționarii primăriei la Academia de Administrare Publică, la studii de masterat și la cursurile de dezvoltare profesională.

Eu, de exemplu, am făcut studiile de masterat în 1994-1997, activând pe atunci la comitetul executiv raional Telenesti în calitate de specialist superior și șef de secție, iar din anul 1999 sunt în funcția de secretar al consiliului orașenesc Telenesti. Și am conștientizat că unul dintre principiile de activitate eficientă a autorității publice locale este asigurarea transparenței procesului decizional și, în ansamblu, a activității primăriei și consiliului local.

Pentru asigurarea accesului la proiectele de decizii și la materialele aferente acestora, proiectele de decizii se publică cu 15 zile lucrătoare înainte pe pagina web oficială a primăriei orașului la compartimentul „Transparența decizională” la „proiecte de documente” sau „consultări publice”. Aceasta dă posibilitate și dreptul cetățenilor de a se expune în privința deciziilor de importanță majoră și implicării mai active a lor în gestionarea chestiunilor locale.

Ordinea de zi, data, și ora desfășurării ședințelor Consiliului local sunt anunțate din timp populației prin plasarea pe pagina web a primăriei și pe panoul informațional din fața clădirii primăriei. Începând cu anul 2016, toate ședințele Consiliului

orașenesc sunt transmise online și sunt plasate pe pagina web a primăriei la compartimentul „Presa” (Galerie video). Toate deciziile, adoptate de Consiliul local și dispozițiile primarului, sunt plasate pe pagina web a primăriei la rubricile „Consiliul local” (deciziile consiliului local și dispozițiile primarului), făcute publice și pe panoul din fața primăriei.

La examinarea celor mai importante decizii precum bugetul orașului, planul de dezvoltare economică locală, elaborarea Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică sunt organizate audieri publice. Recent, pe data de 4-5 iunie 2020, au avut loc atelierele de lucru pentru elaborarea strategiei de Dezvoltare socio-economică a orașului pentru anii 2020-2025 cu participarea activă a reprezentanților comunității, parte a diverselor categorii sociale și domenii profesionale. Îndată cum proiectul Strategiei va fi finalizat, documentul va fi plasat pe pagina web a primăriei pentru consultare, după care vor avea loc audierile publice, va fi pus în discuție și înaintat spre aprobare la ședința Consiliului orașenesc. Toate proiectele de decizii se publică din timp pe pagina Web a primăriei.

Ședințele consiliului local sunt publice. Orice persoană interesată poate asista la ședințele consiliului local. Cetățenii au dreptul de a participa la orice etapă a procesului decizional, de a avea acces la informațiile privind bugetul localității și modul de utilizare a resurselor bugetare, de a propune inițierea elaborării și adoptării unor decizii, de a prezenta autorităților publice locale recomandări personale sau

în numele unor grupuri de locuitori, privind diverse proiecte de decizie supuse debaterilor.

Primăria depune eforturi susținute pentru a examina, în timp util, toate recomandările, sesizările, scrisorile, adresate de către cetățeni. Pe parcursul ultimilor ani, am reușit realizarea mai multor proiecte de infrastructură și cu impact major asupra îmbunătățirii vieții cetățenilor, precum construcția stației de epurare a apelor uzate cu un buget de 29 mln lei, proiect implementat cu suportul USAID (500 mii \$) și Fondului Național de Dezvoltare Regională. Alt subproiect orientat spre asigurarea accesului la servicii social-economice îmbunătățite este „Construcția trotuarelor din orașul Telenesti”, proiect finanțat de Banca Germană KfW prin intermediul FISIM, cu un buget de 4,5 mln lei. Comunitatea a fost activă la proiectele implementate în oraș, contribuind atât financiar cât și fizic la diferite acțiuni social-economice și culturale din oraș.

Viziunea dezvoltării de mai departe a orașului se axează pe principiile dezvoltării durabile, la baza cărora stă relația dintre mediul economic, natural și social. La intersecția acestor medii stă cetățeanul, pentru care este important ca localitatea să-i asigure condiții confortabile de trai, un mediu comod pentru activitate și oferirea posibilității pentru a se afirma.

Ne vom axa pe îmbunătățirea condițiilor de viață ale locuitorilor orașului, prestarea serviciilor mai calitative, creșterea calității vieții populației, ne propunem să continuăm proiectele începute și, anume, îmbunătățirea infrastructurii fizice (extinderea sistemului de canalizare, de gazificare), amenajarea terenurilor de joacă și agrement (construcția terenurilor de joacă și agrement pentru populația de diferite vârste), dezvoltarea economică a orașului, construcția unui parc agro-industrial și modernizarea pieței, dar și cu puternic accent pe activitățile educaționale, cul-

Perioada de pandemie virotică ne-a impus căutare de noi forme de comunicare de la distanță și a fost binevenită organizarea evenimentelor online de către partenerii noștri - PNUD Moldova, proiectul MiDL, CALM, Comunitatea Mea etc.

turale și sociale a comunității, bazate și în continuare pe o extinsă transparență ce va determina realizarea tuturor obiectivelor propuse prin unitatea de acțiuni dintre primărie, consiliul local și comunitate.

Donație din partea Consiliului Județean Arad pentru Consiliul Raional Ialoveni

Recent, într-o atmosferă festivă a avut loc transmiterea lotului de materiale de protecție împotriva răspândirii infecției Covid-19, donate de delegația din județul Arad, România. La ceremonia de transmitere a donației au participat reprezentanții Consiliului județean Arad împreună cu un grup de antreprenori din județ care au contribuit la achiziționarea bunurilor donate, ai administrației Consiliului raional Ialoveni, Excelența Sa, Ambasadorul României la Chișinău, Daniel Ioniță, conducătorii Centrului de Sănătate Ialoveni, Spitalului raional, Inspectoratului de Poliție și primarii ai localităților din raion.

Președintele raionului Ialoveni, Mihail Silistraru, a ținut să aducă la cunoștință celor prezenți faptul că dea lungul timpului România a avut o atenție deosebită față de raionul Ialoveni și cu suportul consiliilor județene înfrățite și a Guvernului de

la București au fost realizate numeroase obiective pentru cetățenii din raion.

Domnul Daniel Trifan, consilier județean de Arad, a adus la cunoștință că lotul de produse, aduse la Ialoveni, în cadrul Proiectului „Arădeni pentru Ialoveni – 2020” este completat, în totalitate, din donații ale agenților economici și persoanelor fizice fără contribuția autorităților locale și că pentru dumnealui este o onoare să poată contribui la stoparea răspândirii virusului în raionul nostru.

Excelența Sa, Ambasadorul Daniel Ioniță, a menționat următoarele: „Particip cu mare plăcere la acest eveniment de suflet care este unul dintre multiplele gesturi pe care România le face cu generozitate și total dezinteresat pentru cetățenii Republicii Moldova. Astfel, la 27 aprilie am aniversat 10 ani de la semnarea Parteneriatului Strategic pentru Susținerea Parcurșului European al Republicii Moldova, parteneriat ce include în esență două componente: pe de o parte,

vă susținem fără nici un fel de rezerve și vă încurajăm să rămâneți pe calea reformelor democratice, pe de altă parte, susținem, de asemenea, cu generozitate și de fiecare dată când putem, de la suflet la suflet, proiectele destinate cetățenilor Republicii Moldova...” În final a ținut să mulțumească conducerii raionului pentru modul în care a fost organizat evenimentul.

Delegația din Arad a donat raionului Ialoveni 600 de viziere de tip 1 și 2, 3000 de măști de protecție, dezinfecțanți de mâini și de supracfețe diverse, 300 de cărți de beletristică.

Bunurile recepționate vor fi distribuite angajaților instituțiilor publice din prima linie în lupta cu coronavirus Covid-19, precum Centrele de Sănătate din raion, Spitalului raional Ialoveni, Inspectoratul de poliție Ialoveni, iar lotul de carte va ajunge la una dintre bibliotecile din raion.

**Serviciul de presă al
CR Ialoveni**

Gestionarea eficientă a finanțelor publice pe timpul pandemiei

Interviu cu Iurie PAȘINSCHI, Secretar general al Ministerului Finanțelor

(Sfârșit. Început în pag. 11)

COR.: Ce ați recomanda APL pentru utilizarea eficientă a bugetelor locale?

Iu. P.: Ca efect al pandemiei răspândite la nivel global și regional cu impact social-economic, se atestă o diminuare accentuată a veniturilor tuturor bugetelor componente ale Bugetului Public Național, inclusiv al veniturilor bugetelor locale. În aceste condiții, se impune necesitatea respectării unui regim auster de cheltuieli pentru întreținerea autorităților publice și ajustarea unor programe de cheltuieli curente fără o prejudiciere a cheltuielilor prioritare.

Este necesar de menționat că, prin adoptarea Legii nr. 61/2020 privind modificarea Legii bugetului de stat pentru anul 2020 nr.

172/2019, au fost precizate sumele transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale pentru anul 2020, prin alocare suplimentară, în scopul compensării parțiale a pierderilor de venituri ale bugetelor locale, survenite în urma crizei provocate de pandemia COVID-19, fiind majorate transferurile curente cu destinație generală de la bugetul de stat către bugetele locale cu 192,1 milioane de lei pentru compensarea pierderilor din încasarea veniturilor în scopul asigurării și exercitării în deplină măsură a competențelor proprii ale autorităților publice locale.

Drept urmare a crizei economice care începe a fi resimțită în Republica Moldova, dar și a necesității de susținere financiară a sectorului social și de sănătate publică, autorităților

publice locale li se recomandă să-și orienteze eforturile spre o gestionare precaută a finanțelor publice prin raționalizarea cheltuielilor curente, orientarea alocațiilor bugetare, în măsura posibilităților, pentru sporirea protecției sociale a populației și consolidarea sistemului de sănătate publică, neafectând finanțarea cheltuielilor prioritare stabilite de cadrul normativ în vigoare.

COR.: Cum va fi gestionată în continuare starea finanțelor publice?

Iu. P.: Ministerul Finanțelor monitorizează continuu evoluția situației și pro-

blemele cu care se confruntă, la moment, sectorul social și economic al Republicii Moldova ca rezultat al epidemiei COVID-19. Identificarea și implementarea măsurilor anticriză reprezintă în continuare o prioritate de bază pentru Guvern.

În dependență de evoluția pandemiei, Ministerul Finanțelor va analiza și va propune noi măsuri de susținere a sectoarelor economice și sociale afectate de situația epidemiologică existentă la nivel național.

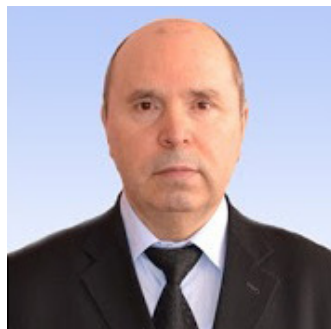
**Interviu realizat de
Ion AXENTI**

Ministerul Finanțelor
al Republicii Moldova
Ministry of Finance of the Republic of Moldova

Cuvinte primare, cuvinte rumânești

Extrase din cartea de investigații istorico-lingvistice „LIMBA RUMÂNĂ – FUNDAMENT AL NAȘTERII SOCIETĂȚII UMANE” de Andrei GROZA.

Andrei GROZA,
doctor în istorie,
conferențiar universitar,
prim-prorector al
Academiei de
Administrare Publică

Om. Cuvântul rumânesc *om* este cunoscut din cele mai vechi timpuri. Acesta se întâlnește în religiile vedică și indusă, chiar de la începutul formării acestora, adică din, cel puțin, secolul al XVI-lea î. e. n. Prin cuvântul *om* acolo se nominaliza sunetul sfânt de la care a luat naștere Universul. Cu acest cuvânt, în induism încep toate textele considerate sfinte. Acesta este utilizat în foarte multe ritualuri atât la induși cât și la cei ce împărtășesc învățătura budistă. Conform religiei creștine și Dumnezeu a numit prima ființă umană creată de dânsul tot *om*.

Așadar, cuvântul rumânesc *om* este unul dintre cuvintele de bază ale existenței tuturor lucrurilor și fenomenelor, inclusiv a civilizației umane. Acest cuvânt a fost preluat de-a lungul veacurilor, într-o formă sau alta, în multe limbi scrise, inventate.

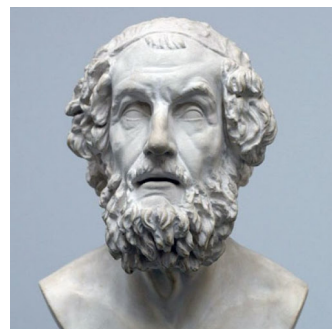
Cuvântul *om* se întâlnește în numele *Homer*, corect *Omer*, poet, povestitor legendar grec, creatorul poemelor *Iliada* și *Odissea* (secolul al VIII-lea î. e. n.). În limba populară, în limba rumână nescrisă, în care în antichitate vorbea toată lumea, acesta era numit *Omerou*, de la *om+erou*. Transcris în limbile greacă și latină, limbi artificiale, acesta a căpătat formele

Homeros și, respectiv, *Homeros*.

Istoricii contemporani români, care nu știau/nu știu că limba populară a grecilor era rumâna și că aceea se deosebea de cea oficială, numită greacă, au acceptat varianta *Homer* care, credem, că trebuie schimbată pe cea adevărată, pe cea de *Omerou*.

Cuvântul *om* s-a păstrat și se întâlnește în limba arabă, în numele *Omar*, ceea ce înseamnă *Om mare*.

De la cuvântul rumânesc *om* a fost format cuvântul *nom*, utilizat în Egiptul antic și Grecia antică, cuvânt prin care se înțelege comunitate de oameni uniți cu același nume de familie, adică se trăgeau din aceeași rădăcină, aveau același strămoș, comunitate în care existau propriile reguli de conviețuire, de unde și *noma/nomo* care înseamnă și *normă/regulă/lege* pentru oamenii din această comunitate. Adică fiecare *nom* avea *noma/nomolui*. De aici și numele *Eunomiu* (*eu* - cel care respect regulile, normele stabilite - n. n.), anii 360 - 361 e. n., episcop de Kizic, reprezentant al unei secțe de arieni.

De la cuvântul *nom/nume* derivă cuvântul *neam*, care înseamnă comunitate legată prin sânge, adică care alcătuiește o familie mare și care, în forma dată, se găsește numai în limba rumână și de la care se trage cuvântul *nemzet* din limba maghiară, și nu invers, cum încearcă să ne convingă DEX-ul limbii române.

Mai mult, de la *nom/*

nume, neam derivă cuvântul *nație/națiune* ce înseamnă o mare comunitate de oameni cu aceeași identitate istorică, în care toți vorbesc aceeași limbă, au aceeași religie și conștientizează că au aceeași strămoși.

Tot de la cuvântul rumânesc *om* a provenit și cuvântul *dom*, care înseamnă construcție, casa mare a credincioșilor, a oamenilor credincioși. Unitatea teritorială, de regulă localitatea, asupra căreia *doma/domul* își răsfrânge autoritatea religioasă, în Atena antică și în alte câteva state grecești, se numea *dimă*, iar toți locuitorii acestor dime împreună se numeau *demos*, adică popor, de unde - democrație, adică puterea *demosului*.

În Roma antică, cei care săvârșeau ceremoniile religioase în asemenea case erau numiți *domni*, iar întrucât conducătorii statului roman erau, totodată, și preoți supremi și lor încep a li se spune *domni*, dar cu sensul de conducători, stăpâni. Astfel pe lângă numele pe care îl purtau, aceștia și-l adăugau și pe cel de *domn*, iar primul care a făcut acesta a fost Titus Flaviu (împărat, anii 81 - 96 e. n.), care a cerut ca să i se spună *dominus et deus* și acest lucru s-a făcut. În partea de răsărit a Imperiului Roman, la sfârșitul secolului al III-lea î. e. n., apar mai multe funcții cu denumirea de *domestic*, inclusiv *domestic militar*, adică toate legate de *dom*, de casa împăratului.

Cuvântul *dom* a stat și la baza cuvântului *domestic*, cu sensul de animal care trăiește pe lângă casă, pe lângă *dom*.

A *ara*, *arat*, *arătură*, *arie*, *arabil*, *areal*. Acestea și alte cuvinte din această familie sunt de origine rumânească și se cunosc din cele mai vechi timpuri (DEX-ul limbii române, ca întotdeauna, când este vorba de etimologie, ne induce în eroare, spunându-ne că acestea provin

din limba latină, în timp ce cuvintele enumerate mai sus au fost utilizate de comunitățile din Asia și Peninsula Balcanică cu mult timp înainte de apariția comunității romanilor și inventării limbii latine - n. n.) Așadar, cuvintele *a ara* și *arator*, adică cel care ară au fost cunoscute și utilizate cu multe sute de ani înainte de fondarea Romei. Despre aceasta ne vorbesc mai multe izvoare vechi. Unul dintre acestea, scris de un finician în secolul al IX-lea î. e. n., ne arată că zeul Dagon/ Dagan a fost supranumit *Aratorul* fiindcă i-a învățat pe oameni să are.

Cunoscuta comunitate antică a arienilor, inclusiv din renumitele *Rigvede* (anii 1200-1100 î. e. n.), își trage numele de la cuvântul rumânesc *a ara* (dacă a ara ar proveni de la latinescul *are*, așa cum afirmă DEX-ul, atunci aceia ar fi trebuit să se numească ararieni - n. n.).

Aceștia singuri se numeau *arieni* și se mândreau cu acest nume, considerându-l mai nobil față de multe altele. Anume de la ei provin particulele *arh* și *ar* care, fiind atașate/lipite de alte cuvinte, dau sensul de vechi, puternic, conducător, ș.a. (monarh, arhanghel, arhigiet, arhonte, clitarh, narvarh și utilizate în mai multe limbi) sau de cunoscător, specialist într-un domeniu (lemnar, pietrar, podar, aurar, văcar, pescar ș. a.).

Aici șirul exemplurilor ar putea continua, dar credem că și acestea sunt îndeajuns pentru a afirma că cuvântul *a ara* și derivatele lui fac parte din limba primară, limba rumână, care a stat la baza tuturor celorlalte limbi europene și asiatice.

Descoperire arheologică într-o gospodărie din satul Cărbuna, Ialoveni

Ce au găsit doi locuitori, în timp ce nivelau terenul din grădina lor

Descoperire arheologică inedită la Ialoveni. Alexandru Șpacov și Olga Iastremscaia din satul Cărbuna au găsit fragmentele unei amfore de tip carpo-dacic în timpul lucrărilor de nivelare a terenului. La recepționarea informației, Agenția Națională Arheologică s-a deplasat la fața locului, unde a constatat că este vorba despre un punct arheologic nou cu urme slabe de locuire din epoca romană (sec. III d. Hr.).

Vasul a fost lucrat la roată din pastă fină de culoare cenușie, fiind parțial întregit și reconstituit în desen de noi pe baza fragmentelor recuperate. Recipientul avea corpul de formă ovoidală, gâtul scund cilindric și gura cu buza îngroșată la exterior (diametrul gurii - 13 cm), torțile din bandă, cu

șanțuire pe latura exterioară și fundul probabil pe suport inelar.

Acest vas este prima amforă de tip carpo-dacic documentată cert în zona centrală a Republicii Moldo-

va, atestând existența unei locuiri a „dacilor liberi” sau a „carpilor” în sec. III d. Hr. și în această zonă geografică.

Analogii apropiate pentru amfora cenușie de la Cărbuna se găsesc în centrul de olărie de la Pruteni (situat pe malul estic al Prutului Mijlociu) și în așezările și necropolele din sec. III d-Hr. din regiunile est-carpătice ale României, atribuite „culturii carpice” sau „dacilor liberi”.

Alături de resturile acestor amfore cenușii lucrate la roată, la Cărbuna s-au mai găsit câteva fragmente de la o oală lucrată cu mâna din pastă grosieră și de la o amforă romană din pastă zgrunțuroasă de culoare roz-gălbui, provenind se pare din Heraclea Pontica,

binecunoscut centru urban și de producție de pe țărmul sudic al Marii Negre.

Vestigiile istorice, descoperite la întâmplare în grădina din satul Cărbuna, vor completa cercetările arheologice de natură istorică a modului de viață a strămoșilor noștri din aceste ținuturi.

Vlad VORNIC,
director al Agenției
Naționale Arheologice

Rectoratul, asociația sindicală, corpul profesoral-didactic și angajații Academiei de Administrare Publică exprimă sincere și profunde condoleanțe dnei Ana-Laura PAȘNIC, specialist principal în Secția activitatea editorială, în legătură cu decesul tatălui său,

Alexandru BEREGHICI.

Dumnezeu să-l odihnească în pace cu dreptii.

Abonarea 2020

Continuă abonarea pentru anul 2020 la revista științifico-metodică trimestrială „ADMINISTRAREA PUBLICĂ” și la ziarul „FUNCȚIONARUL PUBLIC,” publicații ale Academiei de Administrare Publică.

Revista „Administrarea Publică” apare trimestrial.

Costul unui abonament:

3 luni - 42 lei; 6 luni - 84 lei.

Indice poștal: 76957

Ziarul „Funcționarul Public” apare de 2 ori pe lună.

Costul unui abonament:

3 luni - 39 lei; 6 luni - 78 lei.

Indice poștal: 67919

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Sergiu VLADICA - șef secție

Ion AXENTI - specialist principal

Ana-Laura PAȘNIC - specialist principal

Marina PASTUH - inginer-programator

ADRESA NOASTRĂ:

MD 2070

mun. Chișinău, str. Ialoveni, 100.

Ziarul apare de două ori pe lună.

Indice 67919.

Coli de tipar 1,5. Tiraj: 300.

Bun de tipar 24.06.2020

CONTACTE:

E-mail: aap.editura@yahoo.com

Tel: 0- 22- 28-40-78

